

SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO – WYCHOWAWCZY
IM. KAWALERÓW ORDERU UŚMIECHU W TANOWIE

„W KRAINIE SŁÓW I SŁÓWEK”

Program nauki czytania

Autor programu:
mgr Iwona Złotek

I. Charakterystyka programu.

Nauka czytania jest jednym z trudniejszych zadań edukacyjnych szkół specjalnych, a jej doniosłe znaczenie dla rozwoju intelektualnego oraz emocjonalnego i społecznego uczniów jest niezaprzeczalne. Program ten powstał w oparciu o wieloletnie doświadczenie w pracy z wychowankami specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego dla uczniów z niepełnosprawnością umysłową w stopniu umiarkowanym i znacznym, dla których opanowanie mowy graficznej jest ogromnym postępem w dążeniu do samodzielności i zaradności a przy stosowaniu tradycyjnych metod, dostępne nielicznym. Pamiętając o swoistym charakterze pracy z dziećmi niepełnosprawnymi umysłowo, należy podkreślić, że nauka czytania ma tu swój własny, nieco odrębny charakter. W trakcie edukacji uczniowie powinni posiadać przede wszystkim umiejętność odczytywania tych informacji, które ułatwią im w miarę samodzielnie funkcjonować w otaczającej rzeczywistości.

Program przeznaczony jest do realizacji podczas zajęć koła czytelniczego „Literka” oraz zajęć edukacyjnych i może być realizowany w warunkach każdej placówki z uwzględnieniem możliwości rozwojowych grupy i jednostki. Powinien on być realizowany w ciągu całego roku szkolnego i kontynuowany w kolejnych latach edukacji szkolnej. W jego realizacji będą wykorzystane różnorodne metody i formy pracy z dzieckiem z uwzględnieniem działań w zespole i z jednostką. Wskazane byłoby nasilenie pracy indywidualnej i w małych zespołach. Program wymaga różnorodności stosowanych pomocy dydaktycznych oraz stworzenia kącika czytelniczego.

Założeniem programu jest celowe integrowanie metod, które ułatwi dostosowanie nauczania do indywidualnych predyspozycji danego dziecka tak, aby mogło ono rozwijać się według własnego tempa i własnych możliwości a nauczyciel jedynie wspomagał ten rozwój. Podczas tworzenia programu korzystałam z takich koncepcji uczenia, w których prawie zupełnie pomija się analizę i syntezę słuchową, tak trudną dla dzieci z zaburzeniami rozwojowymi. W proponowanym przeze mnie programie zmodyfikowałam i wykorzystałam elementy metody globalnego czytania Glenna Domana, metody Marii Montessori, Ireny Majchrzak oraz metody czytania sylabowego Jagody Cieszyńskiej.

Program wzbogaciłam o własną koncepcję polegającą na tworzeniu „Naszej biblioteki” czyli zestawu książeczek, których autorami są sami uczniowie. Wykorzystałam tu naturalne zamięłowanie dzieci do własnoręcznego wykonywania książeczek, które potem chętnie i wielokrotnie „czytają” oraz z dumą prezentują innym.

II. Cele nauczania.

Głównym celem programu „W krainie słów i słówek” jest nabywanie i rozwijanie u uczniów umiejętności czytania w sposób jak najbardziej naturalny i zgodny z ich możliwościami rozwojowymi.

Cele szczegółowe:

1. Kształtowanie motywacji do samodzielnego czytania.
2. Nabywanie umiejętności rozpoznawania swojego imienia, imion kolegów i bliskich.
3. Stymulacja pamięci symultanicznej.
4. Nabywanie umiejętności całościowego rozpoznawania prostych wyrazów i zdań.
5. Kojarzenie wyrazu ze słowem.
6. Rozwijanie spostrzegawczości wzrokowej i słuchowej.

7. Rozwijanie umiejętności wyrazistego mówienia.
8. Kształtowanie sprawności manualno- graficznej.
9. Rozpoznawanie liter.
10. Wzbogacanie słownika czynnego ucznia.
11. Wydłużanie okresów skupienia uwagi.
12. Rozwijanie zainteresowań czytelnicych.

III. Treści nauczania.

Opracowując program pt. „W krainie słów i słówek”, treści edukacyjne dostosowałam do potrzeb wynikających z „Podstawy programowej kształcenia ogólnego uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym w sześcioletnich szkołach podstawowych i gimnazjach”.

Działania edukacyjne przebiegają w pięciu działach:

1) GLOBALNE CZYTANIE WYRAZÓW

- a) inicjacja z imionami;
Kilka kompletów wizytówek z imionami. Wizytówek używamy zamiast znaczków rozpoznawczych np. w szatni, w klasie, podpisując prace dzieci itp.
- b) sesje czytania;
Karty migawkowe z wyrazami wg tematyki kompleksowej. Zaczynamy od tematów najbliższych dziecku, czyli dotyczących ich samych i najbliższego otoczenia.
- c) nazywanie świata;
Wyrazy do etykietowania. Podpisujemy przedmioty w sali np. tablica, okno, biurko, krzesło, zegar, dywan, szafa, półka, farby, kredki, układanki itd.

Zestaw obrazków i podpisy do obrazków. Gromadzenie i przygotowywanie wspólnie z uczniami kart, obrazków z różnych źródeł. Wykorzystywanie gotowych pomocy dostępnych w klasie.

2) CZYTANIE SYLABOWE

- a) nauka odczytywania samogłosek
- b) czytanie globalne wyrażen dźwiękonaśladowczych
- c) czytanie sylab otwartych
- d) czytanie zestawów: samogłoska + sylaba otwarta
- e) czytanie sylab zamkniętych
- f) odczytywanie wyrazów
- g) czytanie sylab zawierających dwuznaki
- h) czytanie sylab zawierających spółgłoski miękkie
- i) czytanie sylab zawierających samogłoski nosowe

3) ROZPOZNAWANIE LITER

- a) ściana liter

- b) litery dotykowe
- c) ruchomy alfabet

4) NASZA BIBLIOTEKA

Założenie „Naszej biblioteki”. Stopniowe uzupełnianie jej o wykonany przez uczniów materiał.

5) SŁUCHANIE TEKSTÓW

Codziennie około 10 minutowe słuchanie tekstów czytanych przez nauczyciela (bajki, opowiadania, wierszyki dostosowane do możliwości percepcyjnych uczniów).

TEMATYKA KOMPLEKSOWA - SESJE CZYTANIA:

1. Ja w grupie rówieśniczej: wszystkie imiona dzieci w klasie np. Karolina, Piotr, Marcin, Michał, Kuba.
2. Moja klasa: WYPOSAŻENIE: okno, drzwi, krzesło, tablica, telewizor, radio, stół, mapa, ściana, łazienka.

PRZYBORY: kredki, farby, klocki, miś, auto.
3. Moja rodzina: mama, tata, babcia, dziadek, ciocia, wujek, imiona członków rodziny.
4. Moje ciało: głowa, włosy, oko, ucho, nos, usta, ręka, noga, stopa, brzuch.
5. Ubiór: sweter, spodnie, spódnica, sukienka, koszula, kurtka, czapka, szalik, buty, skarpety.
6. Pokarmy: WARZYWA- marchew, ziemniak, cebula, pomidor, ogórek, kapusta, burak, papryka, sałata, pietruszka.
7. OWOCE- jabłko, gruszka, malina, banan, cytryna.

INNE: chleb, mleko, masło, ser, śmietana, jogurt, mąka, cukier, sól, woda, sok, olej, herbata, makaron, ryż, kasza, mięso, wędliny.
8. Zwierzęta: LEŚNE- zając, wilk, jeź, lis, dzik.

DOMOWE- pies, kot, kura, kaczka, gęś, królik, krowa, koza, koń, owca.

EGZOTYCZNE- słoń, lew, zebra, żyrafa, foka.
9. Zawody: nauczyciel, piekarz, ogrodnik, kucharz, kierowca, lekarz, pielęgniarka, fryzjer, policjant, krawiec.

10. Tradycje świąteczne BOŻE NARODZENIE: choinka, bombki, gwiazda, anioł, wigilia.

WIELKANOC: koszyk, babka, baranek, pisanka, mazurek.
11. Czas: rok, nazwy pór roku, pogoda (deszcz, śnieg, wiatr, słońce, chmury), miesiąc (nazwy miesięcy), tydzień (nazwy dni tygodnia), dzień, noc.
12. Higiena: mydło, pasta, szampon, grzebień, krem.
13. Kolory: czerwony, zielony, żółty, niebieski, różowy, czarny, biały, fioletowy, brązowy.
14. Przeciwności: czysty- brudny, mały- duży, wesoły- smutny, ciepły-zimny.
15. Czasowniki i inne wyrazy służące do tworzenia zdań: idzie, biega, sprząta, śpi, jedzie, myje, gra, pisze, rysuje, kupuje, lubi, to, do, w, jest, ma, kto, co, już, i, a, oraz.

IV. Procedury osiągnięcia celów.

W proponowanym przeze mnie programie punktem wyjścia, podczas nauki czytania, jest globalne rozpoznawanie wyrazów. Całościowe rozpoznawanie słów, zdaniem Jagody Cieszyńskiej, ma ogromny wpływ na rozwój pamięci symultanicznej i doniosłe znaczenie psychologiczne. Uczniowie szybko uczą się rozpoznawania wyrazów na podstawie wyglądu i wówczas ich motywacja do nauki czytania i wiara we własne możliwości szybko wzrasta.

Według Domana czytanie należy traktować jako czynności uaktywniające i usprawniające pracę mózgu, które w konsekwencji stymulują rozwój umysłowy dziecka. Metoda polega na organizowaniu z dziećmi tzw. sesji, podczas których w szybkim tempie, głośno odczytuje się słowo z tzw. karty migawkowej, napisanej czerwonym, a w późniejszej fazie czarnym drukiem. Doman podkreśla znaczenie systematyczności i atmosfery zabawy. „Im więcej zabawy, tym więcej nauki” – zaznacza. Ważny jest „układ sił” podczas ćwiczeń- najlepiej, by był to układ jeden na jeden, czyli nauczyciel i dziecko. Ogromną rolę w tej koncepcji, oprócz doskonalenia kompetencji językowych, odgrywa oddziaływanie na analizatory wzroku i słuchu, a także rozwijanie spostrzegawczości, co staje się później niezbędne dla ucznia przy poznawaniu sylab, liter i ich różnicowaniu.

Nauka czytania globalnego według Domana składa się z 5 etapów:

1. Etap pierwszy – pojedyncze słowa.
2. Etap drugi – wyrażenia dwuwyrazowe.
3. Etap trzeci – proste zdania.
4. Etap czwarty – rozbudowane zdania.
5. Etap piąty – książki.

Podstawą czytania globalnego jest zasada, zgodnie, z którą rozpoczyna się od rzeczy znanych i konkretnych oraz podąża do nowych i nieznanymi, a na końcu do tego co abstrakcyjne. Kierując się tą zasadą oraz założeniami metody Marii Montessori jak i Ireny Majchrzak poznawanie pisma rozpoczynam od tzw. „inicjacji z imionami”. Według koncepcji I. Majchrzak nauka czytania powinna rozpoczynać się od czytania globalnego własnego imienia dziecka, ze względu na subiektywną odczuwalność jego ważności przez samo

dziecko. Imię jako symbol naszej tożsamości tak wypowiedziane, jak napisane, wyróżnia dziecko spośród innych ludzi. Kontakt z własnym imieniem jest aktem inicjacji otwierającym dalszą drogę poznania. Każde dziecko zostaje "...wprowadzone w krąg komunikacji, której narzędziem jest pismo. Kartka z imieniem wprowadza je w świat znaczeń. Dziecko w tym momencie przeżywa silne wzruszenie, albowiem doświadcza samo siebie w dwóch formach bytu: fizycznej i symbolicznej".

W tym zakresie mile widziana jest współpraca z rodziną dziecka, gdzie domownicy bawiliby się w poznawanie imion na takiej samej zasadzie jak uczniowie w klasie.

W związku z niepełnosprawnością intelektualną uczniów, zastosowałam uproszczoną metodę nauki globalnego czytania. Proponuję wybrać około 20- 30 wyrazów z najbliższego otoczenia dziecka. Oprócz imion są to takie wyrazy jak: mama, tata, siostra, brat, dom, dni tygodnia, nazwy miesięcy, pór roku, części ciała, nazwy owoców, warzyw, produktów spożywczych, zwierząt. Zaczynamy pracę od 5-u wyrazów. Nauczyciel pokazuje pojedyncze słowa, głośno odczytując: „mama”, „tata”, „brat” itd. Pojedyncze wyrazy nauczyciel demonstruje dwa razy dziennie (na początku i na koniec zajęć lekcyjnych) przez cały tydzień. W drugim tygodniu, codziennie trzeba wymieniać jedno hasło na nowe i dalej utrzymywać poznane. Należy wybierać takie wyrazy, które uczeń umie wypowiedzieć. Następnym etapem jest wprowadzenie kolorów. Po opanowaniu słów obejmujących ich nazwy dziecko poznaje wyrażenia dwuwyrazowe np. czarny kot, zielone jabłko. Później wprowadza się przeciwieństwa tj. duży- mały, czysty- brudny, wesoły- smutny, a następnie wyrażenia dwuwyrazowe takie jak np. wesoła mama, czysty kubek. Bardzo pomocne tu będzie przygotowanie kart z obrazkami. Kolejnym etapem jest wprowadzenie kilku czasowników i odczytywanie wyrażen takich jak: mama idzie, Adam skacze, brat śpi, oraz prostych zdań typu: Mama jest wesoła. Zakończenie nauki czytania globalnego nawet na tym etapie, z pominięciem dwóch ostatnich, będzie niewątpliwie i tak ogromnym sukcesem. Podczas zajęć należy przestrzegać najważniejszej zasady Domanów: „Jeżeli nie bawisz się świetnie i twoje dziecko nie bawi się świetnie – przerwij. Robisz coś źle”.

Globalne czytanie należy prowadzić równoległe z nauką czytania sylab, gdyż całościowe rozpoznawanie wyrazów nie jest techniką czytania w ścisłym tego słowa znaczeniu a jedynie rozpoznawaniem znanych już wyrazów. Nie daje to możliwości czytania nowych tekstów. Nie chodzi tu tylko o pojawianie się nowych wyrazów, ale i o zmianę ich budowy (np. uczniowi rozpoznającemu wyraz „klasa” trudno będzie skojarzyć ten wyraz występujący w zdaniu w formie „w klasie”).

Bardzo pomocna w nauce czytania metodą sylabową jest seria „Kocham Czytać” opracowana przez J. Cieszyńską i składająca się z 17 zeszytów. Na początku uczniowie poznają globalny zapis wyrażen dźwiękonaśladowczych. Uczą się odczytywać sylaby a nie pojedyncze spółgłoski, których przecież nigdy nie słyszą w izolacji. Sylaby, które dziecko poznaje podczas zajęć, pełnią funkcję wzorców, służących do odczytywania nowych wyrazów. Nauka czytania rozpoczyna się od powtarzania wypowiedzianych przez nauczyciela samogłosek lub sylab. Powtarzaniu zawsze towarzyszy pokaz zapisu graficznego samogłosek, sylab i wyrazów. Następuje wówczas asocjacja między słyszczanymi dźwiękami mowy a ich graficznym odpowiednikiem. Kolejny etap to rozumienie, czyli wskazywanie wypowiedzianej przez nauczyciela samogłoski, sylaby czy odczytanego wyrazu. Ostatnim etapem jest nazywanie, czyli samodzielne czytanie samogłosek, sylab a następnie wyrazów. Do nauki czytania na tym etapie wykorzystuje się alfabet drukowany i tylko wielkie litery.

Równocześnie z ćwiczeniami w czytaniu globalnym i czytaniu sylabowym, należy prowadzić ćwiczenia w rozpoznawaniu pojedynczych liter. Tu proponuję zastosować „trój etapową lekcję nazw” wg metody Marii Montessori. Do tego ćwiczenia wykorzystujemy materiał Montessori z zakresu mowy- „litery dotykowe” lub litery wycięte samodzielnie z papieru ściernego i przyklejone na twardym podłożu. Uczeń wybiera dwie dowolne

tabliczki z literami i kładzie przed sobą w dowolnym miejscu sali (na dywanie czy stoliku). Przebieg trój etapowej lekcji nazw:

1. Nauczyciel dwoma palcami ręki wiodącej obwodzi kształt poznawanych liter a później prosi ucznia: „zrób tak samo”. Ćwiczenie wykonujemy powoli, w ciszy i bez dodatkowych komentarzy. Następnie nauczyciel powtarza ćwiczenie, tym razem nazywając poznawane litery. Uczeń robi to samo.
2. Drugi etap to działanie ucznia. Nauczyciel prosi ucznia: „pokaż A”. Dziecko pokazuje a nauczyciel potwierdza: „tak, to jest A”. Nauczyciel prosi ucznia: „pokaż K”. Dziecko pokazuje a nauczyciel potwierdza: „tak, to jest K”. Nauczyciel prosi ucznia: „podaj A”, „połóż K na stole”, „zanieś A Piotrowi”, „podaj mi A” itd.
3. Na koniec pytamy ucznia: „jaka to litera?”

Jeśli zadanie na którymkolwiek etapie nie zostało wykonane przez ucznia poprawnie, nie oceniamy i nie poprawiamy. Przerywamy ćwiczenie i odkładamy na kolejny dzień.

Prowadzenie palcem po konturach liter, rozwija wg Marii Montessori, nie tylko zdolności psychiczno- ruchowe, ale i utrwała pamięć mięśniową każdej litery prowadząc do samodzielnego rozwoju mowy graficznej. Poznanie litery odbywa się za pomocą wrażenia dotykowego i mięśniowego. Już nie tylko oko kieruje uczniem, ale i dotyk utrwała ruch w jego pamięci mięśniowej. Tu współpracują ze sobą trzy wrażenia: wzrokowe, dotykowe i mięśniowe, w związku z czym obraz litery utrwała się prędzej niż przy tradycyjnych metodach.

Wykonywanie książeczek do „naszej biblioteki”.

Na kartkach papieru formatu A5 nauczyciel pisze proste wyrazy (na jednej kartce jeden wyraz) a na kolejnych proste ich ilustracje. Uczeń wybiera dowolny wyraz i odszukuje pasującą do niego ilustrację- to będzie okładka jego książeczki. Następnie z „ruchomego alfabetu” (materiał Montessori lub duże szablony liter) wybiera litery występujące w tym wyrazie i obrysowuje je- każdą na oddzielnej kartce, gdyż będą to kolejne strony książeczki. Wnętrze obrazu konturowego literki należy wypełnić dowolnym kolorem i dowolną techniką a całą stronę ozdobić według własnego pomysłu. W ten sam sposób uczeń zdobi okładkę. Końcowym etapem jest dziurkowanie karteczek i łączenie ich kolorowym sznureczkiem. Wyraz z okładki jest prezentowany przez kolejne litery na kolejnych stronach książeczki, a na ostatniej stronie znajduje się ilustracja obrazująca ten wyraz, dająca uczniowi możliwość samodzielnej kontroli błędów. Proponuję, aby w przypadku, gdy pozwolą na to możliwości uczniów, końcową ilustrację wykonywali samodzielnie. Książeczki są gromadzone w „naszej bibliotece”. Podczas ich wykonywania uczniowie zapamiętują dany wyraz. Praca nad książeczkami rozwija też koordynację wzrokowo- ruchową, sprawność manualno- graficzną, koncentrację uwagi i zmysł estetyczny, ale przede wszystkim daje uczniom wiele radości.

Już w początkowym etapie nauki czytania proponuję, aby sprzęty, przybory i pomoce dydaktyczne w klasie zaopatrzyć w etykiety z ich nazwami. Jest to modyfikacja metody proponowanej przez I. Majchrzak „nazywanie świata”, polegająca na przyporządkowywaniu odpowiedniej nazwy do wszystkiego, co znajduje się wokół dziecka.

Ważnym elementem są też ćwiczenia zwane „porządkowaniem świata od lewej do prawej” mające na celu opanowanie poprawnego w naszej kulturze kierunku i sposobu zapisu.

Proponowane środki edukacyjne do wykorzystania w realizacji programu „W krainie słów i słówek”:

- wizytówki
- karty migawkowe
- etykiety
- książeczki serii „Kocham Czytać” J. Cieszyńskiej
- obrazki i podpisy
- domina obrazkowo- wyrazowe
- litery dotykowe
- ruchomy alfabet
- klocki LOGO
- literatura dziecięca

Proponowane ćwiczenia:

- „Znajdź swoje imię”- uczniowie siedzą w kole na dywanie. Przed nimi leżą wizytówki. Każdy uczeń wyszukuje swoje imię i kładzie przed sobą.
- „Kto to?” - kilka wizytówek ułożonych w dłoni jak talia kart. Dziecko wybiera jedną i czyta a następnie podaje koledze do którego ona należy.
- „Krażą imiona” - uczniowie siedzą w kręgu. Każdy trzyma w dłoni swoją wizytówkę. Na znak nauczyciela (np. kłaśnięcie, dzwoneczek), dzieci podają swoją wizytówkę do sąsiada. Wizytówki krążą wokół. Na drugi umówiony znak uczniowie przestają podawać wizytówki, a następnie odczytują imiona, które trzymają w rękach.
- „Czyje krzeselko?” Na oparciach dziecięcych krzesełek znajdują się imiona uczniów. Krzeselka są ustawione w kole. Następnie dzieci chodzą dookoła utworzonego kręgu, w takt tamburynu. Gdy muzyka się urywa, dzieci siadają na tym krześle, przy którym się akurat zatrzymały. Próbuja „odczytać”, na którym krześle siedzą.
- „Stopy”- dzieci odrysowują na grubym kartonie swoją lewą i prawą stopę i oba obrysy wycinają. Nauczycielka podpisuje wykonane przez dzieci szablony ich imieniem (jeśli uczeń potrafi, to podpisuje samodzielnie). Szablony zostają rozrzucone po całej sali. Na dany znak, każdy szuka swoich stóp i układa je przed sobą. Wygrywa ten, kto pierwszy stanie na swoich stopach.
- „Wykreślanka”. Nauczyciel na dużym arkuszu wypisuje imiona wszystkich dzieci (niektóre kilka razy) i jeszcze kilka imion dodatkowo. Uczniowie podchodzą do arkusza i wykreślają swoje imię. W późniejszym czasie można zastosować modyfikację tej zabawy i zamiast imion ukryć wśród wyrazów nazwy dni tygodnia, pór roku, miesiące, pokarmów, zwierząt itp.
- „Moje imię”. Dzieci siedzą na dywanie w kole, każde ma przed sobą kopertę z literami swego imienia i wizytówkę jako wzór. Zadaniem dzieci jest ułożenie swego imienia według wzoru.
- „Poszukiwacze”. Nauczyciel etykietuje kilka poznanych przedmiotów w sali: przybory, wyposażenie, pomoce szkolne. Uczniowie otrzymują 1-2 kartoniki z napisami a następnie szukają ich wśród napisów umieszczonych w klasie i porównują. Zabawę należy powtarzać wielokrotnie. Po pewnym czasie można zasłonić napisy, a uczniowie samodzielnie przyporządkowują wylosowany wyraz do

odpowiedniego przedmiotu. Następnie powinno nastąpić wspólne sprawdzenie prawidłowości wykonania zadania.

- „Bingo wyrazowe”. Uczniowie losują tabliczki z wyrazami. Nauczyciel pokazuje kolejne litery alfabetu. Jeśli uczeń ma je w swoim wyrazie, woła „bingo” i kładzie na nich kółeczka. Zabawa trwa dotąd, aż wszyscy uczniowie zakryją litery w swoich wyrazach.

V. Przewidywane osiągnięcia uczniów.

Uczeń potrafi:

- rozpoznać swoje imię,
- rozpoznać imiona kolegów i członków najbliższej rodziny,
- ułożyć swoje imię z rozsypanki literowej wg wzoru lub z pamięci,
- globalnie rozpoznać proste wyrazy i zdania,
- kojarzyć słowo z odpowiednim wyrazem,
- rozpoznawać litery,
- czytać oraz tworzyć proste wyrazy i proste zdania,
- słuchać prostych tekstów czytanych przez nauczyciela.

VI. Ewaluacja programu.

Ewaluacja programu ma na celu sprawdzenie czy program „W krainie słów i słówek” umożliwił uczniom nabycie sprawności i umiejętności czytelnich oraz jak realizacja programu wpłynęła na czynny słownik dziecka, rozwinęła umiejętność prawidłowej artykulacji, spostrzegawczość wzrokową i słuchową, sprawność manualno- graficzną oraz rozbudziła zainteresowania czytelnice uczniów.

Oceną realizacji programu będą nie tylko osiągnięte przez dziecko kompetencje czytelnice, ale również wzrost motywacji do nauki czytania i wiary we własne możliwości. Sukces dziecka jest jednocześnie sukcesem pedagogicznym nauczyciela.

Formami ewaluacji są:

- obserwacja uczniów podczas zajęć
- karty pracy
- oceny opisowe uczniów

VII. Inne elementy programu.

Uzupełnieniem w realizacji programu jest udział w ogólnopolskiej akcji „Cała Polska Czyta Dzieciom” organizowanej przez Fundację ABC XXI, polegającej na codziennym czytaniu uczniom odpowiednio dobranej literatury. Codzienne czytanie dzieciom książek, bajek, opowiadań stwarza korzystne warunki do rozwoju ich mowy, kształcenia podstawowych funkcji słuchowych, aktywizuje wyobraźnię i rozwija zainteresowania.

Zakres realizacji programu „W krainie słów i słówek” należy dostosować do indywidualnych możliwości ucznia mając na względzie podstawowe zasady pedagogiki Marii Montessori takie jak: zasada swobodnego wyboru miejsca pracy i czasu pracy, własnego działania i powtarzania, porządku i samokontroli. Dziecku, które pochłonięte jest pracą, nie należy jej przerywać dodatkowymi pytaniami typu: „Dasz sobie radę?”,

„Orientujesz się w tym?”. Nauczyciela powinna w tym momencie cechować powściągliwość i powinien pozwolić dziecku na pracę w spokoju. Nauczyciel akceptuje ucznia, który popełnił błąd bez poprawiania go. Metoda wyklucza ducha rywalizacji. Dziecko pracuje z własnego wolnego wyboru i bez współzawodnictwa- nie grozi mu więc przeciążenie i poczucie niższości.

Wdrażanie programu „W krainie słów i słówek” będzie wymagało od nauczyciela dużego zaangażowania i nakładu pracy, ale efekty z pewnością zrekompensują ten wysiłek.

Bibliografia:

1. G. Doman „Jak nauczyć małe dziecko czytać – cicha rewolucja”. Excalibur, Bydgoszcz 1992.
2. J. Cieszyńska „Kocham uczyć czytać”. Wydawnictwo Edukacyjne, Kraków 2008.
3. I. Majchrzak „Wprowadzenie dziecka w świat pisma”. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 1999.
4. M. Montessori „Domy dziecięce”. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2005.